

TA'LIM O'ZBEK TILIDA OLIB BORILADIGAN SINFLARDA RUS TILINI SAMARALI O'RGATISH USULLARI

AXMEDOVA Feruza Ibragimovna,
Qashqadaryo viloyati Ko'kdala tumani
74-umumiy o'rta ta'lim maktabi
rus tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.24412/2181-2993-2023-2-102-104>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola O'zbekiston maktablarida rus tilini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan, shuningdek, tilni shakllantirish shartlari va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda metodologiya fanining o'rni ko'rib chiqiladi. Ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan rus tili darslarida turli xil o'qitish usullari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: rus tili, metod, o'qitish, rivojlantirish, samaradorlik, faollik, o'qish.

ABSTRACT

This article reveals the specific features of teaching the Russian language in schools of Uzbekistan, as well as the conditions of language formation and the role of methodological science in the development of communication skills. Different teaching methods are discussed in the Russian language classes, which are taught in the Uzbek language.

Key words: Russian language, method, teaching, development, efficiency, activity, study.

KIRISH

Ayni paytda mamlakatimizda xorijiy tillarga e'tibor kundan-kunga ortib bormoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, Rossiya Federatsiyasi Ta'lim vazirligi hamda San'at, fan va sport xayriya jamg'armasi hamkorligida rus tili va umumta'lim fanlarini o'qitish sifatini oshirishga bag'ishlangan seminarlar tashkil etildi. Rus tili dunyodagi eng qiyin tillardan biridir, shuning uchun o'quvchilar uni o'rganishda ba'zi qiyinchiliklarga duch kelishadi. O'quvchilarga rus tilini o'rgatish samarali bo'lishi uchun o'qituvchi ta'lim jarayonida yuzaga keladigan odatiy qiyinchiliklarni hisobga olgan holda o'quv mashg'ulotlarini malakali tashkil qilishi kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Tadqiqot jarayonida Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, Ta'lim to'g'risida qonun, mavzuga doir adabiyotlar hamda internet manbalaridan foydalanildi.

Maqolani yozish davomida nazariy-deduktiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, mantiqiylik tamoyillari qo'llanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Zamonaviy ta'limning eng dolzarb vazifasi maktab ta'limi sifatini oshirishdir. Maktab ta'limi rivojlanishining har qanday bosqichida tez aralashuvni va ijobiy hal qilishni talab qiladigan to'siqlar va muammolar doimo paydo bo'ladi. O'zbek maktablarida rus tilini o'rgatish, o'quvchilarni kerakli ma'lumotlar bilan ta'minlash buni qiyinlashtiradi. Shuning uchun rus tili o'qituvchilari o'zbek maktablarida turli usullardan foydalanishga harakat qiladilar. Chunki bitiruvchilarimiz ona tili bo'lmish o'zbek tilini bilish bilan birga rus va ingliz tillarini ham mukammal bilishlari shart. Shu maqsadda davlatimiz Rossiya Federatsiyasi bilan rus tilini o'rganish bo'yicha hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Hozirda o'zbek maktablarida rus tili va adabiyotini o'quvchilar uchun tushunarli va qiziqarli qilish uchun turli usullardan foydalanilmoqda. Zero, bugungi kunda davlatimiz oldida turgan vazifalardan biri ana shunday yetuk, bilimli, professional kadrlarni tayyorlashdir. Bu, albatta, maktablarimiz talab darajasida bo'lishi kerak, degani. Asosiy yuk ustozlarimiz zimmasiga tushadi. Har bir o'qituvchining asosiy vazifasi o'quvchilarda bilim olishga qiziqishni rivojlantirish, ularga qanday bilim olishni o'rgatishdir. O'qituvchi nafaqat hamma narsani tushunarli tarzda aytib berish va ko'rsatish, balki o'quvchini fikrlashga o'rgatishi, unga amaliy harakatlar ko'nikmalarini singdirishi kerak. Bunga samarali o'qitish usullari va usullari yordam berishi mumkin. Uning barqaror, dinamik va samarali rivojlanishi uchun doimo tashkiliy jihatdan o'zgarib, olg'a intilish zarur. Ta'lim har bir talaba tomonidan aniq bilimlarni "kashf qilish" jarayoni sifatida qurilishi kerak. O'qituvchi o'quv jarayonini shunday tashkil qilishi kerakki, talaba passiv tinglovchidan mustaqil, tanqidiy fikrlaydigan shaxsga aylanadi. Hozirgi vaqtda bolaning umumiy madaniy, shaxsiy va kognitiv rivojlanishini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun u turli xil faol ta'lim usullaridan foydalanishi kerak.

Faol o'qitish usullari o'quvchilarni o'quv materialini o'zlashtirish jarayonida faol fikrlash va amaliyotga undaydigan usullardir. Faol o'qitish usullarining o'ziga xos xususiyatlari shundan iboratki, ular amaliy va aqliy faoliyatga motivatsiyaga asoslanadi, ularsiz bilimlarni o'zlashtirishda taraqqiyot bo'lmaydi. O'qituvchi darsning har bir bosqichi uchun o'zining faol usullaridan foydalanishi mumkin, bu bosqichning aniq vazifalarini samarali hal qilish imkonini beradi. Masalan, o'zbek tiliga o'qitiladigan boshlang'ich sinflarda rus tili darslarida quyidagi faol o'qitish usullaridan foydalanish mumkin: klaster, muammoli vaziyatlar, ijodiy ish, loyiha usuli, matn bilan ishlash va hakazo. Dars boshida o'quvchilar diqqatini jamlash maqsadida maqtovlardan foydalanishimiz mumkin, bu nafaqat o'quvchilarning

kayfiyatini, psixologik holatini bilish, balki uni yaxshilash, muvaffaqiyatga erishish holatini yaratish imkonini beradi.

Dars oxirida talabalar o'qituvchi bilan birgalikda erishgan maqsadi haqida gapiradilar, nimani tuzatish kerakligini aniqlaydilar, o'zlari uchun uyda to'liqroq javob berilishi kerak bo'lgan savolni ajratib ko'rsatishadi. Shunday qilib, o'qituvchi tomonidan qo'yilgan maqsadga erishiladi. O'qituvchining asosiy maqsadi o'quvchilarni darsga qiziqtirishdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib, rus tilini xorijiy til sifatida jadal va sifatli o'rganish muayyan aloqa to'siqlarisiz mumkin emas, bu esa o'rganish jarayonida alohida qiyinchilik tug'diradi. Biroq, madaniyatlarning o'xshashliklari va farqlarini batafsil o'rganish bilan bu muammoni hal qilish mumkin bo'ladi.

Chet tili sifatida rus tili o'qitishda o'qituvchi nafaqat o'quvchini ta'lim muammolarini hal qilishda qo'llab-quvvatlashi, balki unga xorijiy madaniyatga yaxshiroq moslashishga, uning uchun yangi ijtimoiy tamoyillarni tushunishga va qabul qilishga yordam berishi kerak. Shunigdek, u o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan va ularni qiziqtiradigan ochiq va do'stona shaxs bo'lishi kerak. O'quvchilar rus tilini tezroq o'rganishlari uchun tarbiyaviy ishlar va ular bilan darsdan tashqari muloqot katta ahamiyatga ega. An'anaviy bo'lmagan mashg'ulotlar (ekskursiyalar, suhbatlar, o'yinlar) o'tkazish, muhim sanalarga bag'ishlangan ekskursiya va madaniy tadbirlar tashkil etish o'quvchilarning til muhitiga tez moslashishiga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Ta'lim to'g'risida. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. – T.: O'zbekiston, 2020.
2. Антонова В. Е. Дорога в Россию: учебник русского языка (элементарный уровень) / В. Е. Антонова, М. М. Нахабина, А. А. Толстых. — 6-е изд. — М.: ЦМО МГУ им. М. В. Ломоносова; СПб.: Златоуст, 2010. 344 с.
3. Власова Н. С. Русский язык как иностранный. Базовый курс — 1 (с поурочным словарем на английском и немецком языках). Учебник для детей русскоязычных эмигрантов. Типография Гутенберг, 2009. — 204 с.
4. Вольнова Д. Н., Меланченко Е. А. Организация процесса обучения русскому языку как иностранному: актуальные проблемы преподавания русского языка как иностранного, роль преподавателя и учащегося в процессе обучения // Современные научные исследования и инновации. 2016. № 8 [Электронный ресурс].